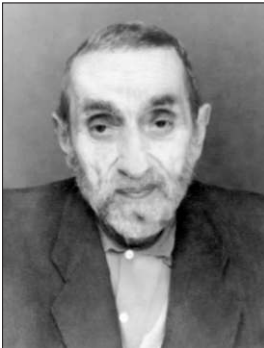

kuruş maaşla emekli edilmiş oldu. Diyanet İşleri Reisliği'nin İstanbul Müftülüğü'ne yazdığı 20 Nisan 1936 tarihli bir yazıdan Yusuf Hoca'nın emekliliğe sevk edildiği sırada Beyazıt Camii dersîamları arasında yer aldığı anlaşılmaktadır. Emekliye ayrılınca Rize'ye gitti ve köyünde aile mesleği olan demircilikle uğraştı. 1920 ve 1930'lu yıllardaki sıkı takiplerden kurtulmak için demirciliği bir vasıta olarak kullandığı belirtilmektedir. Buna rağmen doğrudan veya dolaylı biçimde birçok soruşturma ve kovuşturmayla uğradı.

Tevhîd-i Tedrîsat Kanunu gereği açılan Rize İmam-Hatip Mektebi'nde 15 lira ek maaşla bir yıl Arapça hocalığı yaptı. Bu okulların da kapanması üzerine köyüne döndü, köy camisinde vâzilik ve hatiplik yaptı. Ardından Rize'ye gidip demircilik mesleğini sürdürdü. Demokrat Parti milletvekillerinden İzzet Akçal, Rize İmam-Hatip Mektebi'nde talebesi olmuştur. Rize'lilerin isteğiyle 16 Şubat 1951 tarihinde Rize müftülüğüne tayin edildi. Bu görevi sırasında cuma günleri ve ramazanlarda vaaz verdi, bazı talebelere medrese dersleriyle Arap ve Fars edebiyatı okuttu. 1967'de hacca gitti. Görevde iken 3 Şubat 1969'da vefat eden Yusuf Hoca'nın cenazesi köyüne götürülerek evinin yakınındaki aile mezarlığında defnedildi. Yakın zamanlarda yaptırılan sarıklı ve ta'lik hatlı mezar taşı bir sanat eseridir.

Yusuf Karali bölgedeki din âlimlerinin, talebelerin ve halkın çeşitli meseleler için başvurduğu, fetva sorduğu, danıştığı itibarlı bir kişiydi. Az konuşur, kaliteli espri yapmayı severdi. Vaazları ve özel derslerinin takipçileri vardı. 1954-1957 yıllarının kış aylarında fıkıh, tefsir, hadis, akaid-kelâm ve 1963-1966 yıllarında da Harîrî'nin *Maqâmât*'ına dair düzenli dersler okutmuştur. Yayımlanmış eserleri bulunmayan Yusuf Hoca'nın bir kısmı günümüze intikal etmiş tercüme ve telif çalışmaları vardır. İbnü'l-Fârız'ın divanı ile "el-Kaşîdetü'l-ĥamriyye"sini ve Süyûtî'nin

Yusuf
Karali

Hz. Peygamber'in ebeveyni hakkındaki manzum risâlesini tercüme etmiş, Mehmed Zihni Efendi'nin *Meşâhîrü'n-nisâ* adlı kitabına zeyil yazmış, Mustafa Hulûsi Karadeniz'in Farsça'dan çevirdiği Esterâbâdî'ye ait *Bezm ü Rezm*'in Arap edebiyatıyla ilgili kısımlarını Türkçe'ye çevirmiş, Ebül'ulâ Mardin'in talebi üzerine onun *Huzur Dersleri* adlı eseri için yedi Rizeli müderrisin biyografisini kaleme almıştır. Bunların dışında fotokopi usulüyle kitap şeklinde çoğaltılmış vaaz notları ve *Risâle-i Nur*'larla ilgili mahkemenin isteğiyle hazırlanmış bir raporu bulunmaktadır. Kütüphanesi yakın yıllarda kendi adını taşıyan Diyanet İşleri Başkanlığı Rize Eğitim Merkezi'ne bağışlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Diyanet İşleri Başkanlığı, Sicil Dosyası; *Risâle-i Nur, Bediüzzaman ve Talebeleri Hakkında Türk Hâkiminin Verdiği Kararlar: Ehl-i Vukuf Raporları ve İki Müdafaa* (der. Bekir Berk), Ankara 1962, s. 326; İsmail Kara, *Kutuz Hoca'nın Hatıraları: Cumhuriyet Devrinde Bir Köy Hocası*, İstanbul 2001, s. 64-76; a.mlf., *Rize Müftülerinden Yusuf Karali Hoca*, İstanbul 2012; Ailedeki evrak ve müsveddeler.

İSMAİL KARA

YUSUF ZÂHİR EFENDİ

(1883-1956)

Sa'dî şeyhi, kütüphaneci.

İstanbul Sütlüce'deki Hasîrîzâde Dergâhı'nda doğdu. Babası II. Abdülhamid dönemi Meclis-i Meşâyih reisi Şeyh Elif Efendi, annesi Fatma Talat Hanım'dır. Yusuf Zâhir öğrenim hayatına babasının yanında başladı. Sütlüce İlkmektebi ve Eyüp Askerî Rüşdiyesi'ni bitirdikten sonra öğrenimine babasının nezaretinde devam etti. Eylül 1907'de dergâhın âyin günü olan çarşamba günü kardeşi Sâdî Efendi ve iki arkadaşı ile birlikte ilmi icâzet aldı. Beyazıt Camii'nde *Şaĥîh-i Buĥârî* okutan eski Tunus kadısı Şeyh Ebü'l-Fidâ İsmâil ez-Zebîhî es-Safâiyî'nin derslerine girdi ve buradan Haziran 1911'de icâzet aldı. Ayrıca Eyüp Sultan Camii hatibi ve Kirpâs Tekkesi şeyhi Hâfız Mehmed Celâleddin Efendi ile Şam ulemâsından Şeyh Abdurrahman el-Hatîb'den hadis okudu.

Genç yaşta dedesi Ahmed Muhtar Efendi'ye intisap eden Yusuf Zâhir Efendi onun vefatı üzerine 1902'de babasından ve aynı yılın haziran ayında Sa'diyye tarikatının Abdüsselâmiyye kolundan hilâfet aldı, kendisine bu kola mensup olanların giydiği beyaz sikke giydirildi. Hüseyin Vassâf, Zâhir Efendi'nin Şeyh Abdüsselâm eş-Şeybânî'ye nisbetinin Sa'diyye Âsitâne-

si şeyhleri arasında adı geçen Şeyh Mustafa Efendi vasıtasıyla olduğunu bizzat kendisine yazılı olarak bildirdiğini kaydeder (*Sefîne-i Evliya*, I, 462). Ayrıca bazı kaynaklarda *Şaĥîh-i Buĥârî* icâzeti aldığı İsmâil ez-Zebîhî es-Safâiyî'den Kâdiriyye hilâfeti de aldığı zikredilir. Babası Elif Efendi'nin Meclis-i Meşâyih reisliği ni yürüttüğü yaşlılık yıllarında *Meşnevî* derslerinden sonra haremce çekilip âyinin idaresini oğlu Zâhir Efendi'ye bıraktığı belirtilir. Elif Efendi, Meclis-i Meşâyih reisi iken Koska'daki Abdüsselâm Tekkesi meşihatını elinde bulunduran Kovacızâde'lerden birtakım suistimalleri görüldüğü için şeyhliği alarak oğlu Zâhir Efendi'ye verdi. Ancak tekke bakımsız ve yıkık olduğundan Zâhir Efendi Sütlüce'deki tekke de ikamet etmeye devam edip pazartesi günleri âyin icrâsı, hadis ve şemâil-i şerif dersi için oraya gidip geldi. Harap olmuş binayı yaptırarak buraya eski itibarını kazandıran Zâhir Efendi bu tekkenin son postnişinidir.

Yusuf Zâhir Efendi aynı zamanda 1902 yılından itibaren çeşitli medrese ve mekteplerde müderrislik ve muallimlik yaptı, bir ara ilmiye maaşı aldı. 1925'te tekke ve zâviyelerin kapatılmasından sonra 7 Ekim 1926'da Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi hâfızkütüplüğüne tayin edildi. Soyadı Kanunu çıkınca Hasircioğlu soyadını aldı. 1948'de yaş haddinden emekliye ayrılınca kadar Süleymaniye, Ayasofya ve Râgıb Paşa kütüphanelerinde müdürlük yaptı. Emekliliğinin ardından 6 Ekim 1955 tarihine kadar Başbakanlık Arşiv Umum Müdürlüğü'nde eski metinler uzmanı olarak çalıştı. 9 Mayıs 1956 tarihinde vefat eden Yusuf Zâhir Efendi'nin cenazesi, damadı tarihçi ve yazar Midhat Sertoğlu'nun girişimleri sonucu çıkarılan Bakanlar Kurulu kararıyla doğduğu ve hayatını geçirdiği Hasîrîzâde Dergâhı ile Mahmud Ağa Camii arasındaki hazîreye defnedildi.

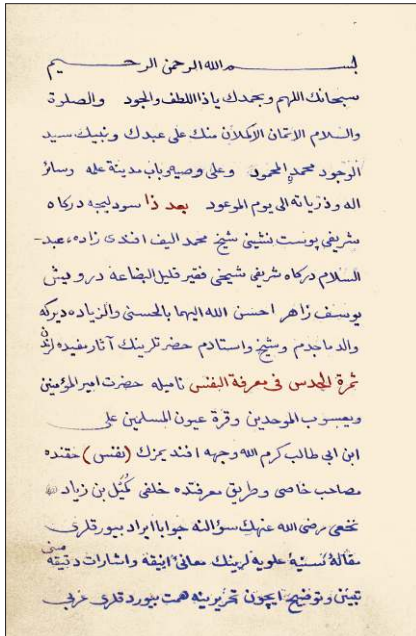

Yusuf
Zâhir
Efendi

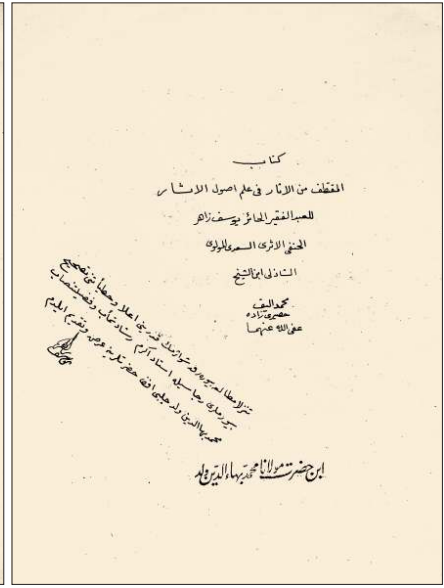
Eserleri. 1. el-Muktetaf mine'l-âsâr fî ilmi usûli'l-âsâr. Türkçe muhtasar bir hadis usulü kitabıdır. Müellif eserin girişinde hadis usulü literatürüne ve eserin kaynaklarına değinir. Tertibinde büyük oranda İbn Hacer'in *Nuḥbetü'l-fikeri* esas alınmıştır. Eserin biri müsvedde halinde (Süleymaniye Ktp., Sütlüce Dergâhı, nr. 5), diğeri temiz çekilmiş olarak (AÜ İlahiyat Fakültesi Ktp., nr. 7616) müellif hattı iki nüshası bulunmaktadır. Muhteva bakımından daha zengin olan ikinci nüsha Veled Çelebi'ye (İzbudak) takdim edilmiş, eser üzerine M. Masum Şenburç yüksek lisans tezi hazırlamıştır (bk. bibl.).

2. Buğyetü'n-neds fî tercemeti Semereti'l-hads. Hz. Ali'ye atfedilen, nefisle ilgili bir soruya verilen uzunca cevabın Elif Efendi tarafından *Semeretü'l-ḥads fî ma'rifeti'n-nefs* adıyla yapılan şerhinin yarım kalmış Türkçe çevirisi olup müellif hattı on üç sayfalık tek yazma nüshası M. Masum Şenburç'un özel koleksiyonunda bulunmaktadır. Hüseyin Vassâf'ın zikrettiği *Fethu'l-habîr fî tercemeti Hizbi'l-kebîr*, *el-Kavlü'l-heşîş fî tercemeti Salâti İbn Meşîş*, *et-Teşevvüf alâ menşei't-tasavvuf*, *et-Teşerrüf ale't-Taarruf*, *Terceme-i Risâle-i Reslâniye*, *el-Besâis fî şerhi'l-Hasâis* ve *İfâde* adlı eserler ise (*Sefîne-i Evliya*, I, 460) muhte-

Yusuf Zâhir Efendi'nin *Buğyetü'n-neds fî tercemeti Semereti'l-hads* adlı eserinin müellif hattı nüshasının ilk sayfası (Muhammed Masum Şenburç koleksiyonu)

Yusuf Zâhir Efendi'nin *el-Muktetaf mine'l-âsâr fî ilmi usûli'l-âsâr* adlı eserinin müellif hattı nüshasının urvan sayfası ile son sayfası (AÜ İlahiyat Fakültesi Ktp., nr. 7616)

melen, Zâhir Efendi'nin hayatını geçirdiği Hasîrîzâde Dergâhı'nın harem-selâmlık binasında 1983'te çıkan yangında yanmıştır.

Çeşitli gazete ve dergilerde makaleleri yayımlanan Yusuf Zâhir Efendi müstensih kimliğiyle de öne çıkmaktadır. İstinsah ettiği eserler arasında babası Elif Efendi'ye ait *el-Bârikât* (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2035), *ed-Dürü'l-mensür min hızâneti esrâri'n-nûr* (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2038), *en-Nehcü'l-kavîm li-men erâde en yestekîm* (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2035), *Semeretü'l-ḥads fî ma'rifeti'n-nefs* (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2036), *et-Tenbîh* (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2035) bulunmaktadır. Fıkıh, hadis, kelâm, felsefe, tasavvuf gibi alanlarda kaleme alınmış küçük risâlelerden, biyografik ve bibliyografik notlardan oluşan *Mecmû'atü'l-fevâ'id* de istinsah ettiği önemli eserlerdendir (Süleymaniye Ktp., Sütlüce Dergâhı, nr. 82).

BİBLİYOGRAFYA :

İstanbul Müftülüğü Şer'iyye Sicilleri Arşivi, *Sicil Defteri*, nr. 365, VI, 288; "TC Millî Eğitim Bakanlığı Müddet-i Hizmet Cetveli", TC Emekli Sandığı Sicilleri, sicil nr. MO.097.370; *TC Millî Eğitim Bakanlığı Memuriyet Sicil Defteri*, sicil nr. 4633; Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliya* (haz. Mehmet Akkuş - Ali Yılmaz), İstanbul 2006, I, 459-462; İbnülemin, *Son Asır Türk Şairleri*, III, 1671; Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Ule-*

ması, İstanbul 1996, IV, 381; Hüseyin Kurt, *Hasîrîzâde Mehmed Elif Efendi'nin Hayatı Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri* (doktora tezi, 2003). AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 55-56; M. Masum Şenburç, *Osmanlı Müelliflerinden Yusuf Zâhir Efendi ve Usûli'l-Hadîs'e Dâir Eseri* (yüksek lisans tezi, 2004). MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 8-94; Hür Mahmut Yücer, *Şeyh Sa'deddin Cebâvî ve Sa'dîlik*, İstanbul 2010, s. 215-216; a.mlf., "Sa'diyye", *Türkiye'de Tarikatlar: Tarih ve Kültür* (ed. Semih Ceyhan), İstanbul 2015, s. 249-250; Midhat Sertoğlu, "Sütlüce ve Üç Hattat Mezarı", *Hayat Tarih Mecmuası*, XIII/147, İstanbul 1977, s. 13; a.mlf., "Halıcıoğlu'ndan Kasımpaşa'ya", a.e., XIII/148 (1977), s. 15; a.mlf., "Kasımpaşa", a.e., XIII/149 (1977), s. 48; M. Baha Tanman, "Hasîrîzâde Tekkesi", *STY*, VII (1977), s. 111-115; a.mlf., "Abdüsselâm Tekkesi", *DİA*, I, 302-303; a.mlf., "Hasîrîzâde Tekkesi", a.e., XVI, 384; "Elif Efendi", *İst. A*, IX, 4518; Nihat Azamat, "Abdüsselâmiyye", *DİA*, I, 303-304; a.mlf., "Elif Efendi, Hasîrîzâde", a.e., XI, 37-38.

MUHAMMED MASUM ŞENBURÇ

YÜCEBAŞ, Ahmet Hilmi
(1915-1996)

Yazar ve gazeteci.

Balkan savaşlarından sonra Yunanistan sınırları içinde kalan Türk şehri Drama'da doğdu. 1924'te yapılan mübadelede ailesiyle birlikte Türkiye'ye geldi. Edebiyat zevkini Tekirdağ'da ortaokul sıralarında edindi. İlk şiirleri ve yazıları *Resimli Şark* ve *Muhit* dergilerinde çıktı. Bir köyde iki yıl kadar ilkökul öğretmenliği yaptıktan